

Највише је досељеног становништва из динарских крајева (35,6%), нарочито од Сјенице, Црне Горе, Херцеговине, Ст. Влаха и чачанског Поморавља. Динарска струја је мања него у западним шумадијским крајевима, јер има и доста досељеника са Косова, Метохије, Тимока, Браничева, Мораве, Вардара, Шоплука и из „прека“. Од страног становништва има Цигана (3,5%). Распоред појединих досељеничких струја врло је лепо г. Дробњаковић приказао разним бојама на приложеној карти целе области. Са ове се карте јасно види у којим селима која струја јаче превлађује.

Динарско и косовско становништво је најстарије досељено становништво. На путу из матица поједине групе су се задржавале и тако неке породице ове области имају рођака у другим етапним областима. Насељавање је било, све до кнеза Милоша, на „пуста места“. Старији досељеници нису трпели млађе, терали су их и палили им колебе, јер им нису дозвољавали настањивање на земљишту, на које су сами имали право. Власт кнеза Милоша је увек заштићавала млађе досељенике. Семе власти су доводиле и насељавале нове досељенике на пусто земљиште (насељавање Брестовика код Гроцке досељеницима од Гор. Милановца, Ст. Влаха и расељених насеља у Топчидеру и Ади Циганлији). Кнез Милош је мања села пресељавао и груписао са већим. Око половине 19. века досељено је неколико црногорских породица. Досељеници су се најрадије досељавали по местима где је већ било њихових саплеменика и земљака. Отуда је у неким селима зависило од првих досељеника које ће становништво у њима превладати. Тако су у области формиране оазе у којима превлађује једна струја (у Раљи тимочко-браничевска) и очуване неке дијалектске и психичке особине (у Суводолу од досељеника од Прокупља). Нарочито се осећају новија насеља са досељеницима из динарских етапних области.

Рад. Ускоковић.

Johann Sölch: Vererbte und neue politische Reibungsflächen im südlichen Mittel—Europa. (Geogr. Zeitschrift, Leipzig, 1923., стр. 24—37.)

Геополитичка студија, сасвим у духу недоумице и тешког искушења, које је код Немаца настало после „изненадног и неочекиваног“ исхода Великог Рата. Изнета сасвим згодно као предавање пред скупом аустријских средњошколских наставника на феријалном курсу за продужно образовање у Инсбруку.

Писац жали што стара Аустроугарска није била насељена једним јединственим народом од шездесет милиона, већ читавим туцетом разних народности различитих културних стања, вера и обичаја. Стога је била сва прожета пукотинама распадања, углавном сагласним с етнографским границама. Њена се расклиматалост све више појачавала дуж оних пукотинских површина, крај којих су преко границе јачале националне државе, које су вршиле националну атракцију према суседним деловима истог народа у монархији. И то је довело до распада монархије и до сасвим друкчијег тока светске историје од аустро-немачке замисли.

Највећи баук монархије за националне атракције биле су словенске народности. Особито због велике Русије, заштитнице Словенства, која је тежила да искористи националне атракције, сама или преко других, нарочито Србијом. Писац уверава: да је Србија „све више постајала оруђе у рукама царистичке светске политике“. Но

мало после се изрекао: да се непријатељство Србије према монархији попело до мржње услед кратковиде мађарске магнатске политике, јер се веровало да ће се Србија угушити ако јој се спречи излаз на море. И онда признаје: „Нема сумње: за Србију је то било питање опстанка“.

Што се монархија још одржавала, насупрот националним атракцијама са свих страна, била је потреба великих сила. Највише Немачке. Бојала се опасности с две стране, па да не дође и с треће. Тесна веза Немачке и Аустро-угарске доносила је и огромне привредно-саобраћајне користи. Најпре међусобни односи, од пристаништа на Северном па до оних на Средоземном Мору. А најважније: пут из Средње Европе преко Балканског Полуострва и Босфора за Азију, „велики европски пут“, пруга Берлин—Багдад, још боље Хамбург—Багдад: једна веза од Северног Мора до Индијског Океана. Али је Енглеска, ради свога господарења на морима и у Индији, тежила да овај пут пресече. И писац истиче: да се „управо у овом саобраћајно политичком проблему може наћи један од најважнијих унутрашњих узрока Светскоме Рату“.

Иначе и Енглеска и Италија имале су рачуна да опстане Аустро-угарска. Да се не би појачало Словенство под вођством Русије. Да се не би створила „велика Немачка“ прикључењем Аустрије. Само би Русија имала користи од распада монархије. Да окупи балканске државице. Најжешћи противник. Јер је словенска атракција била најача и захватала највеће делове монархије. Циновска Русија није могла бити задовољна обалом Леденог Мора и пристаништима балтичким и црноморским. Стога је тежила на Средоземно Море и западни океан, хтела је мореузине и Цариград, велики чвор укрштања црноморско-егејског и евроазијског копненог пута. А ту се сударила с Немачком. Такође Аустроугарском, која је хтела бар до Солуна, да има још један „прозор ка мору“. Италија је опет хтела супротну обалу Јадрана, да оствари мисао о „mare nostrum“. И још једна геополитичка и привреднополитичка површина трвења.

Када се „изненада и неочекивано“ распала стара држава Хабзбурговаца, место ње је постао цео низ независних држава, које писцу изгледају као чудновате и неприродне творевине наметнуте од победилаца да се ослабе Немци разрушене Аустрије и њихови пријатељи антисловенски расположени Мађари. Писац се вајка, да се обим државе наследница не поклапа с етнографским областима, да су подјармљени милиони Немаца и Мађара и других народности, да су створене привредне и саобраћајне тешкоће. И писац је у великој бризи, што су стари зглобови раздвојени дуж народних граница пренети и у нове државе као наслеђене површине трвења.

У другом одељку писац излаже најпре, који би глави узроци нових површина трвења могли бити: распарчавање природно заједничких привредних и саобраћајних области; додељивање говорно и етнографски, културно и верски заједничких народних делова разним државама; стварање стратегијски неповољних граница. Додаје да ће за нове заплете бити споредније питање природних граница, много важније да ли су државне области културно и етнографски, привредно и саобраћајно јединствене. На тлу старе монархије повучене су такве границе, које не обухватају ни привредно хармоничне ни саобраћајно конформне области, које се не поклапају с народним границама, нити су стратегијски добре. И ту писац набраја где је све и како „етнографски принцип према Немцима и Мађарима најтеже повређен“. Боји

се противничких безобзирних асимилационих метода, највише у Италији. Чак ни међу савезницима Антанте нису свуда државне границе одређене етнографским принципом ради других сврха, где писац као најбољи пример узима границу између Италије и нас. Неодржавање етнографског принципа, и немогућност да се он свуда у основи одржи, изазвало је много незадовољника и створило је нове површине трвења.

Етнографским су се границама противиле и привредне и саобраћајне потребе. Чеси су захватили немачке области не ради подјармљења Немаца, већ ради њихове привреде и богатства. Писац налази да је за ово било и империјалистичког разлога, као и ческо продирање на Југ до Дунава. По њему је сличан покушај и са ческо-југословенским коридором, затим спречавање да се Аустрија прикључи Немачкој и могућност да се Аустрија прикључи или додели каквом дунавском савезу или Италији.

Најзад писац мисли, да нове границе на тлу старе монархије представљају велике опасности и у привредногеографском и у саобраћајногеографском погледу. Тежња је светске привреде да се све веће привредне јединице у ма ком облику здруже и државно. А овде је једна велика привредна заједница растурена и замењена новим јединицама. Место привредно хармоничне државне целине створене су на једној страни пољопривредне с почетцима индустрије, а на другој индустријске земље без довољно животних намирница. Тиме је отежана измена добара. Писац истиче како су Чеси привредно и саобраћајно потпуно осигурани на рачун Аустрије и Мађарске, на штету последње и Румуније. Нарочито се понова осврће на империјализам Италије.

На крају, у трећем одељку, писац излаже како је Аустрија закључцима мира од свих држава наследница у сваком погледу највише оштећена.

Скопље.

Д-р Вој. С. Радовановић.

Prof. Roberto Almagiá: Le più antiche rappresentazioni cartografiche della regione albanese, (Estratto dal Bolletino della Reale Società Geografica, fasc. VI, 1914, стр. 601—637.).

Већи интерес за Албанију уопће показали су Талијани тек у 15. и 16. вијеку. Картографска литература, која се јавља такођер у ово доба, није самостална, већ се оснива понајвише на античким споменицима. Да се картографија Албаније почела од овога доба јаче развијати, највише заслуга имају Талијани. С тога је Алмађа изабрао Албанију за своја картографска посматрања и то само од 15.—18. вијека.

Ауктору није до тога, да изнесе списак свих карата, које се одnose на Албанију, већ истиче карактеристику појединих епоха и у картама тражи топографске новости.

У наутичким картама 14.—16. вијека у главним линијама вјерно је приказана албанска обала. Само се одвећ истичу два залива: св. Ивана Медуанскога и Валонски. У каснијим издањима ова је погрешка исправљена. Између ова два јаче истакнута залива запајају се мањи, као драчки и рт Лаги, који га затвара с југа. Истакнуто је више него треба и неколико мањих драга. Ауктор износи топографска имена, која се налазе у споменицама овог доба.

У латинским издањима Птоломејеве карте (крајем 15. в.) албанска се обала простире у правцу С-Ј. У унутрашњости простире се горски ланац такођер у меридијанском правцу. Овај се ланац на сјеверу шири